Takuusäätiö

5.12.2022

Eduskunnan talousvaliokunta 7.12.2022

Asia: HE 218/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §: n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta

Kirjallinen materiaali kuulemistilaisuuteen hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §: n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi eduskunnan talousvaliokunnassa osana hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.

Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan järjestö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa talous- ja velkaongelmia kokeneiden henkilöiden näkökulmaa. Tämän lisäksi Takuusäätiöllä on vahvat yhteydet taloudellisesti ongelmallisissa tilanteissa olevia ihmisiä tapaavien sosiaali-, terveys- ja järjestöalan ammattilaisiin sekä vapaaehtoisiin.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan nyt käsiteltävänä olevan lain henki on oikea ja esitetyt toimenpiteet ovat pääosin kannatettavia. Takuusäätiö tahtoo lausunnossaan nostaa vielä erikseen esiin seuraavia huomioita:

Korkokatto

Takuusäätiö pitää nyt käsiteltävänä olevan lain esitystä laskea kuluttajaluottoja koskeva korkokatto 15%:iin oikeansuuntaisena toimenpiteenä. Käsittelyssä olevan lainsäädännön lausuntokierroksen yhteydessä keväällä 2022 nostettiin esiin näkemyksiä, joiden mukaan korkokatto voisi olla vieläkin alhaisempi, esim. 10%. Kevään jälkeen tapahtuneet kuluttajataloudellisen toimintakentän muutokset, kuten inflaatio, taloudellinen laskusuhdanne ja yleinen korkotason nousu saattavat tuottaa painetta pitäytyä lakiehdotuksen mukaisessa korkotasossa, mutta Takuusäätiön näkemyksen mukaan kannattaa laista päätettäessä vielä arvioida, voisiko korkotaso olla esitettyä alhaisempi. Aikaisemman, väliaikaisen sääntelyn mukaisen 10%:n korkokattosääntelyn ei arvioitu vaikuttaneen suuresti luottomarkkinoihin tai kuluttajien luotonsaantimahdollisuuksiin. Eri arvioiden mukaan näytti siltä, että luottolaitokset saattoivat 10%:n korkokaton aikaan hieman tiukentaa luotonmyöntämisehtojaan luottoriskinsä rajoittamiseksi, mitä ei suinkaan voida pitää huonona asiana, kun huomioidaan luotonantajan velvollisuus varmistua luotonhakijan riittävästä maksukyvystä. Mikäli korkokatto laskettaisiin nyt esitetystä esim. 10%:iin, tuottaisi lakiesityksessä esitetty sen sitominen viitekorkoon kuitenkin vielä erillisen joustovaran. Tällöin enimmäiskatto tulisi asettaa 15 prosenttiin.

Kuluttajaluotoista aiheutuvat ylivelkaongelmat eivät ole yksinomaan peräisin luottojen korkeista koroista. Luottomarkkinat ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana ratkaisevasti. Merkittävä osa kuluttajien velkaongelmista on nykyisin peräisin suurista ja pitkäaikaisista kulutusluotoista, joiden korkotaso on usein jo nykyisellään alempi, kuin esitetty 15%. Takuusäätiön velkajärjestelyasiakkaiden velkatietojen perusteella on havaittavissa, että vaikeammassa taloustilanteessa ei vaihtoehtona useinkaan ole muut kuin em. kaltaiset luottotuotteet. Kun kohtuullista luottoa ei enää saa ja luottotiedoista pyritään pitämään kiinni, luoton pitkän aikavälin hinnalla ei ole väliä.

Kulutusluotoissa on usein mahdollista valita pitkä takaisinmaksuaika pienellä kuukausierällä, mikä kostautuu lainan kokonaishinnassa.

Takuusäätiön arvion mukaan on tärkeää, että korkokaton soveltamisala on laaja, sisältäen myös hyödykesidonnaiset luotot. Takuusäätiön omien velkajärjestelyasiakkaiden velkatiedot näyttävät samansuuntaista kehitystä kuin Suomen Asiakastiedon maksuhäiriötilastot. Postimyynti- ja verkko-ostosten määrä ja velkaongelmia aiheuttavat vaikutukset kasvavat jatkuvasti kulutustapojen muutosten myötä. Myös korkokaton soveltaminen ennen lain voimaantuloa tehtyihin jatkuvaa luottoa koskeviin sopimuksiin, siltä osin kuin niistä tehdään uusia nostoja ehdotetun lain voimaantulon jälkeen, on kannatettavaa.

Esitystä, jonka mukaan kuluttajalla ei olisi velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan, mikäli luotonantaja rikkoo korkokattosäännöstä, Takuusäätiö pitää hyvänä.

Takuusäätiö pitää erittäin tärkeänä, että nyt käsiteltävänä olevan lainsäädännön tultua voimaan, sen vaikutuksia luottomarkkinoihin seurataan aktiivisesti niin luotonantajien kuin myös luottojen käyttäjien näkökulmasta ja ryhdytään tarvittaessa nopeasti korjaustoimenpiteisiin.

Kuluttajaluottojen markkinointi ja maksutavat

Markkinointia koskevan sääntelyn suhteen Takuusäätiö kannattaa lämpimästi ehdotusta, että jatkossa eriteltäisiin nykyistä tarkemmin, minkä tyyppistä markkinointia olisi pidettävä erityisesti hyvän luotonantotavan vastaisena. Pitkiä ja korkeakorkoisia kulutusluottoja, jotka ovat Takuusäätiön asiakkaiden näkökulmasta tarkasteltuna haitallisin ja herkimmin ylivelkaantumiseen johtava luottotuote, markkinoidaan usein nopeana ja helppona ratkaisuna niin haaveiden toteuttamiseen kuin velkojen yhdistämiseen. Näkemyksemme mukaan erityisesti mielikuvamarkkinointiin tulisi suhtautua tiukemmin ja ns. vaikuttajamarkkinointia tulisi säännellä siten, että kuluttaja tunnistaa sen selkeästi kuluttajaluottojen markkinoinniksi, joka saattaa houkutella epärationaalisiin valintoihin. Markkinointikeinot ovat merkittävimpiä yksittäisiä tapoja, joilla pyritään laskemaan ihmisten kynnystä luotonottoon. Markkinointia toteutettaessa tulee kyetä varmistamaan, että ihmiset tekevät luottoa ottaessaan tietoisia päätöksiä ja kykenevät arvioimaan oman takaisinmaksukykynsä, suhteessa luottoon sekä tuntevat luotonoton riskit.

Lakiesityksen tavoite, jonka mukaan tarjolla olevat maksutavat tulisi esittää myytäessä hyödykkeitä kuluttajalle ja tämän valitessa maksutapaa verkossa siten, ettei ensisijaisesti maksutavaksi tarjota oletuksena luottoa tai muuta maksunlykkäystä sisältäviä maksutapoja on Takuusäätiön näkemyksen mukaan oikeansuuntainen.

Tunnistamisvelvollisuus

Luotonottoon ja maksamiseen liittyvien väärinkäytösten estämiseksi esitetyt muutokset asiakkaan tunnistamista koskevaan kuluttajansuojalain sääntelyyn ovat Takuusäätiön mielestä tarpeellisia ja tarjoavat apua myös luotonkäytön vahvempaan harkintaan. Säätiö kannattaa kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevan 7 luvun mukaisen lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuuden laajentamista koskemaan luvun soveltamisalaan kuuluvia hyödykesidonnaisia kertaluottoja. Toisen henkilön nimellä ja henkilötunnuksella verkkokaupasta ostaminen on ollut liian helppoa ja yksinkertaista. Lainanhakijan henkilöllisyyden todentamisen edellyttäminen jatkossa uuden luoton hakemisen lisäksi myös luottorajan tai luoton määrän korottamisen yhteydessä, on tarpeellinen uudistus. Samoin on myös vahvan tunnistamisen vaatimus kaikissa niissä tilanteissa, joissa kuluttaja valitsee verkossa maksutavaksi laskun.

Lainsäädännön uudistamisen tavoitteena on ollut vähentää kuluttajaluottoihin liittyviä velkaongelmia, ohjata kuluttajaluottojen hinnoittelua ja markkinointia yhteiskunnallisesti hyväksyttävämpään suuntaan sekä estää luotonottoon ja maksamiseen liittyviä väärinkäytöksiä. Tämä on Takuusäätiön näkemyksen mukaan oikea ja esitetyllä toimenpiteillä on Takuusäätiön arvion mukaan toteutuessaan myönteisiä vaikutuksia yksityishenkilöiden ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi.

Helsinki 5.12.2022

Juha A. Pantzar
toimitusjohtaja
Takuusäätiö